

Literatūra • menas • mokslas

DRAUGAS — šeštadieninis priedas

2001 m. kovo 3 d.

Nr. 44 (9)

Saturday supplement March 3, 2001

No.44 (9)

Prie knygų — kaip prie cukraus

Algimantas A. Naujokaitis

Vasario pirmoje pusėje jau antrą kartą surengtoje Vilniaus knygų mugėje, išvydus ilgas eiles prie bilietų, o parodų rūmų viduje — gausybę žmonių, toptelėjo senas lietuvių posakis „Puola lyg prie cukraus“. Žmonių antplūdžiui džiaugėsi ir knygų leidėjai: jei pernai tokioje mugėje apsilankė apie 30,000 žmonių, tai šiemetinėje — net 40,000. Knygų leidėjų draugijos pirm. A. Krasnovo paskaičiavimu, kas trečias lankytojas iš mugės išėjo su nusipirkta knyga arba jų glėbeliu. Žmonės pirkė ir brangius fotoalbumus, žodynus (ypač lietuvių — anglų), enciklopedijas, ir knygynuose heretai užsibuvo parduodamoms be knygynų antkainio, bent 20 nuošimčių pigiau. Tad isigyti knygą galėjo ir striukesnį uždarbį gaunantys lankytojai. Gerai pastebėjo leidyklos „Tyto Alba“ direktorė L. Varanavičienė, kad tai rodo, jog Lietuva — kultūringas kraštas, žmonės tebeperka knygas, neapsieina be jų ir šiais ekonomiškai nelengvais laikais.

Pastebėjau ir kitą mugės bruožą — kultūringą, intelektualią aplinką, atmosferą, kurią sudarė ne tik knygos mėgėjai, bet ir gausūs rašytojų, dailininkų, kitų meno žmonių kultūrininkų gausumas, įdomūs kultūriniai renginiai. Pasak leidėjos L. Varanavičienės, žmonės į mugę plūdo ne tik pigiau nusipirkti knygą, bet ir pabūti kartu, pabendrauti kultūringoje aplinkoje.

Kad knygos paklausa Lietuvoje po atoslugio ėmė didėti, rodo ir leidyklų atsigavimas. Vienos stambiausių „Vagos“ leidyklos direktorius A. Mickavičius tvirtino, kad, lyginant su 1999 m., jų išleidžiamų knygų apyvarta pernai išaugo net 40 nuošimčių ir pasiekė 20 milijonų litų. Beje, ši leidykla išmoko verslo, ėmė geriau, lanksčiau prekiauti. Stambus šios leidyklos didmeninės knygų prekybos centras 20 nuošimčių pigiau siūlo daugiau kaip 1,500 pavadinimų ne tik šios, bet ir kitų leidyklų išleidžiamų knygų.

Rašytojų sąjungos leidykla pradėjo geriau verstis, stiprėti finansškai taip pat atkreipusi daugiau dėmesio ne į išleidžiamų knygų kiekybę, gausumą, bet į jų kokybę. Pavyzdžiui, net keturių laidų susilaukė Čikagoje esančio Akademinio skautų sąjūdžio finansškai paremta prof. E. Gudavičiaus *Lietuvos istorija*, leidyklai davusi gražaus pelno.

Skaitytojų paklausą išmoko tirti ir ja vadovautis leidykla „Tyto Alba“, leisdamą ne tik vertingiausias, įdomiausias užsienio autorių ir lietuvių kalbą gerai išverstas knygas, bet ir po savo sparnu laikydama J. Erlicką, J. Ivanauskaitę, R. Gavelį, kitus populiariausius Lietuvos rašytojus, neaplenkiant ir egzodo literatūros. Štai visai neseniai ši leidykla išleido iš Kanados į Vilnių jau grįžus parašytą paskutinį Juozo Kravicko istorinį romaną *Mindaugo ka-*

pas. Beje, rašytojai laiko didele laime ir garbe išleisti knygą leidykloje „Tyto Alba“. Jei kai kurios leidyklos autoriams, ypač poetams, skiria menką honorarą, net atsilygina „natūra“ — knygomis, tai ši leidykla moka tikrai gerus, kone europietiškus honorarus. Ne veltui knygų mugės rengėjų konkurse šios leidyklos direktorė L. Varanavičienė tapo nugalėtoja ir pripažinta tvčiausia Lietuvos leidykla.

Savo išleistas knygas, meno albumus, kelionių vadovus, žemėlapius, gaublius, atvirus mugėje eksponavo net 129 leidyklos, knygynai, institutai, draugijos. Žinoma, daugiausia — 78 — iš Lietuvos, kiti — iš Lenkijos, Prancūzijos, Vokietijos, Didžiosios Britanijos, Švedijos.

Tarp labiausiai perkamų naujų knygų buvo iš New Yorko mugės atvykusio lietuvių Jono Meko leidyklos „Baltos lankos“ išleista stambi knyga *Žmogus be vietos. Nervuoti dienoraščiai*. Didžiausio Vilniaus dienraščio *Lietuvos rytas* reporteris R. Gerbutavičius pripažino, kad svarbiausias ir populiariausias pirmųjų mugės dienų renginys sausakimšioje salėje buvo skaitytojų susitikimas su poetu, avangardinio kino autoritetu J. Meku.

Pirmą kartą mugėje įrengtame „Rašytojų kampe“ skaitytojai galėjo pabendrauti su rašytojais, gauti jų autografus. Kai į tą kamą atėjo garbingiausių mugės svečių pavadintas J. Mekas, prie jo nu-

sitiesė iki šiol čia nematyti ilga jo dienoraščių knygą nusipirkusių ir autografo laukiančių žmonių eilė. Praėjo valanda, prasidėjo kita, o eilė vis nesibaigė. Savo knygos pristatyme J. Mekas pasakė, kad knygon sudėti jo dienoraščiai nuo pasitraukimo iš Lietuvos 1944 m. iki 1954 m. pabaigos, kai jis iš perkeltųjų asmenų stovyklų Vokietijoje atvyko į Brooklyną, vėliau persikėlė į Manhattan ir pradėjo kurti savo laisvąjį, avangardinį kiną. Atsakydamas į gausius susirinkusių klausimus, autorius pasakė, kad šią jo lietuviškai parašytą knygą jis pats išvertė į anglų kalbą, pritaikė Vakarų skaitytojams ir 1991 m. pavadinimu *I Had No-where To Go* išleido New Yorke. Beje, autorius sakė, kad ši knyga prancūzų kalba bus išleista ir Paryžiuje.

Knygos pristatymą papildė, pajavairino salėje parodytas J. Meko mokinio A. Maceinos videofilmas „Aš radau...“ apie J. Meko apsilankymą Vilniuje ir jo gimtuosiuose Semenikiuose 1997 m. pabaigoje, kai jam suėjo 75 metai.

J. Mekas visur buvo dėmesio centre, apsuptas jo talento gerbėjų, žurnalistų. Susitikimas su J. Meku įvyko ir sostinės menininkų rajone — vadinamojoje Užupio respublikoje, kur linksmoje aplinkoje jam buvo įteiktos šios respublikos garbės piliečio ir ambasadoriaus New Yorke regališios. Užupyje buvo parodytas kitas vilniečio, jo mokinio režisieriaus R. Lileikio naujas filmas „K + M + B“ — apie Užupį ir jo žmones, tarp kurių J. Mekas pavaizduotas kaip savas.

Nėeilinio dėmesio, gerbėjų antplūdžio, autografų mėgėjų

Žvilgsnis į knygų mugės standus. Algimanto Žižūno nuotrauka.

susilaukė taip pat J. Ivanauskaitė, J. Erlickas, J. Marcinkevičius.

Vieną didžiausių standų užsisakiusi, „Vagos“ leidykla mugės lankytojus taip pat supažindino su pačiomis naujausiomis savo knygomis. Tarp jų — mugės išvakarėse pasirodę lietuvių autorių romanai: G. Aleksos *Adomo broliai ir moterys*, J. Balčiūnaitės *Salvininėjus Natio virusas*, L. Gutausko *Laiškai iš Viešvilės*, S. Spurgos, *Pasaulio vidury* bei J. Marcinkevičiaus poema *Pazinimo medis*.

Tiek vietinių, tiek užsieniečių dėmesio susilaukė „Mokslų“ leidyklos anglų kalba išleista stambi knyga — albumas *Baltijos kelias* — apie visame pasaulyje pagarsėjusį Pabaltijo Valstybių visuomenės dainuojančios revoliucijos atmintiną įvykį.

Savo knygų kampa prie „Valstybės žinių“ leidyklos stando turėjo ir žymus disidentas A. Terleckas. Vieniems savo knygas jis parduodinėjo, kitiems — dovanavo. Aš nusipirkau antros laidos susilaukusią A. Terlecko knygą *Žodžių ir plunksna apie tiesą ir laisvę*, kurioje, be kita ko, yra ir 1979 m. rugpjūčio 23 d. A. Terlecko bei kitų žymių pabaltiečių disidentų pasirašytas „Keturiadesimt penkių pabaltiečių memorandumas“, Europos parlamentą paskatinęs pirmą kartą viešai prabilti apie Rusijos aneksuotą Lietuvos, Latvijos ir Estijos problemą.

Atskirai reikėtų paminėti „Baltų lankų“ leidyklos išleistus praėjusį rudenį Vilniuje viešėjusių Nobelio premijos laureatų Gunterio Graso, Czeslavo Miloszo, Wislavo Szymborskos, o taip pat Tomo Venclovos *Pokalbais apie atminties ateitį*. Šioje mugės lankytojų dėmesį atkreipusioje knygoje sudėti jų diskusiniai pasisakymai, papildyti keletu eilėraščių. Visi tekstai spausdinami originalo ir lietuvių kalba.

Pasidomėjau religinę literatūrą, žurnalus, knygas vaikams ir jaunimui leidžiančios leidyklos „Katalikų pasaulis“ standu. Leidyklos atstovės pasidžiaugė, kad jau baigia parduoti gruodžio mėnesį 3,000 egz. tiražu išleista knygą *Tikiu*. Knygoje — 12 Lietuvoje žinomų ir gerbiamų kunigų bei vienuolių nuoširdūs ir atviri atsakymai į dešimt jiems pateiktų klausimų apie meilę žmogui, vienatvę, vienišumą ir draugystę, savo ir kitų klaidas, švelnumą ir nuodėmę, santykį su Dievu, laimę, gražiausias gyvenimo akimirkas.

Šią knygą mugėje gražiai pristatė jėzuitas kunigas A. Saulaitis ir dominikonas kunigas brolis Pijus.

Mugėje dalyvavo ir Kaune veikiantis krikščioniškas knygynas „Kolumbas“, prekiaujantis Biblija, teologine, pažintine, grožine, vaikų literatūra ne vien lietuvių, bet ir anglų, rusų, kitomis kalbomis, o taip pat krikščioniškosios muzikos įrašais.

Mano dėmesį atkreipė ir V. Masiulio knygyno stendai. Įdomi šio knygyno istorija. Vyresnės kartos išeivija turbūt prisimena Kaune ir Panevėžyje veikusius V. Masiulio knygynus, nepriklausomybės laikais. Sovietmečiu jie buvo nusavinti, uždaryti, o pats šeimininkas pasitraukė į Vakarų, apsigyveno Prancūzijoje. Po nepriklausomybės atkūrimo atgavusi savo senelio nuosavybę, buvusių knygynų patalpas, senuoju pavadinimu juos atkūrė iš išeivijos Prancūzijoje grįžusi V. Masiulio anūkė Karolina Masiulytė. Jau keli metai ji sėkmingai prekiauja prancūziškomis knygomis. Jų pilna buvo mugės stende, nestokojusiame lankytojų.

Kaip niekada anksčiau, šioje knygų mugėje buvo gausus enciklopedijų derlius. Labiausiai buvo perkama *Lietuvių literatūros* ir tautosakos instituto neseniai išleista *Lietuvių literatūros enciklopedija*. Jos pristatyme kalbėję redaktoriai prof. V. Kubilius, dr. V. Vanagas sakė, kad tai pirmasis bandymas duoti enciklopediškai susistemintų žinių apie lietuvių literatūros visetą, žinoma, neišskiriant ir egzodą. Enciklopedijoje yra 2,500 straipsnių, kurių antraščių vardą sudaro ne tik personalijos, t.y. literatūros kūrėjai,

tyrinėtojai, aiškintojai, vertėjai, leidejai, bet ir lietuvių literatūros žanrai, srovės, stiliaus kategorijos, literatūrinė spauda bei leidyklos, lietuvių tautosakos žanrai, tyrinėtojai bei rinkėjai, o taip pat kitų Lietuvoje gyvenančių tautų sukurta ir kuriama literatūra, kita tautai rašytojai, rašę lietuviška tematika ir savo kūryba turėję poveikio lietuvių literatūrai. Yra išleista ir šios enciklopedijos internetinė versija.

Paklausos susilaukė taip pat Mokslo ir enciklopedijų leidybos instituto neseniai išleistas *Mažosios Lietuvos enciklopedija*, *Muzikos enciklopedija*, *Technikos enciklopedija*.

Netrūko ir naujų, literaturologijos problemas nagrinėjančių, veikalų. Bene didžiausią literaturologų, rašytojų, studentų dėmesį atkreipė prof. V. Daujotytės studija *Literatūros filosofija*. Šioje knygoje pirmą kartą Lietuvoje humanistikoje bandoma susieti du iki šiol atrodžiusius lyg ir visai atskirus, nesuliečiančius dalykus — literatūrą ir filosofiją.

Žmonės domėjosi, pirkė ir Rašytojų sąjungos leidyklos retą naujieną — iš Nepriklausomybės laikų žinomo pasakų rinkėjo, J. Basanavičiaus premijos laureato Jurgio Dovydaičio ne bet kokią, bet su dainuojamais intarpais jo surinktų ir parengtų lietuviškų pasakų knygą. Beje, šio tautosakininko užrašyta nuostabi lietuvių pasaka „Saulės vaiduotojas“ išleista Japonijoje, daugelyje kitų pasaulio šalių.

Džiugu, kad mugėje netrūko ir šviežiai išleistos išeivijos autorių, egzodo literatūros.

Nukelta į 4 psl.

Aktorius A. Vinokūras mugės vaikų knygų skyriuje vaidinęs mimą, rodo vaikučiams savo parašytas knygas.

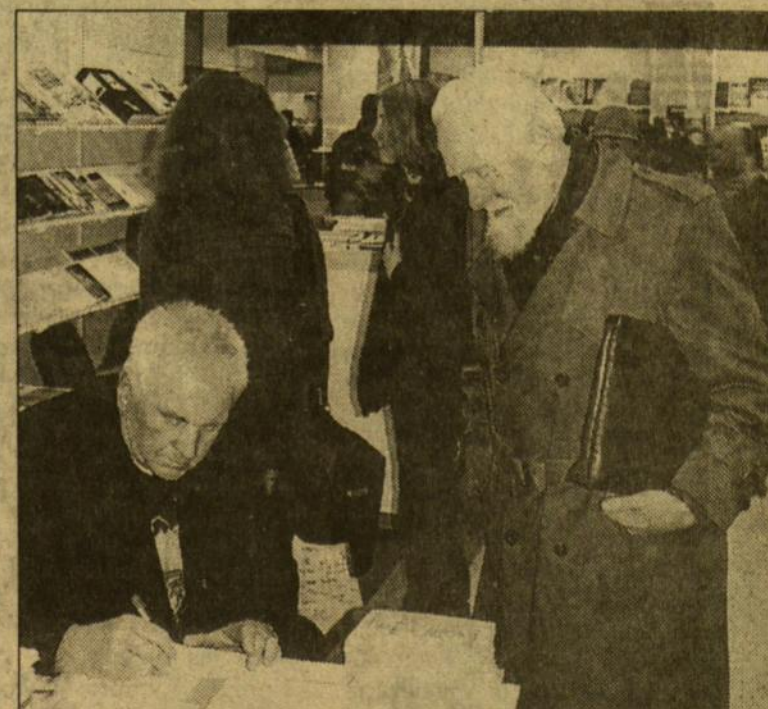
Mugėje pristatyto romano *Andrėjus* autorė švedų rašytoja Carola Hansson (kairėje) ir „Vagos“ leidyklos vyr. redaktorė Janina Riškutė „Rašytojų kampe“.

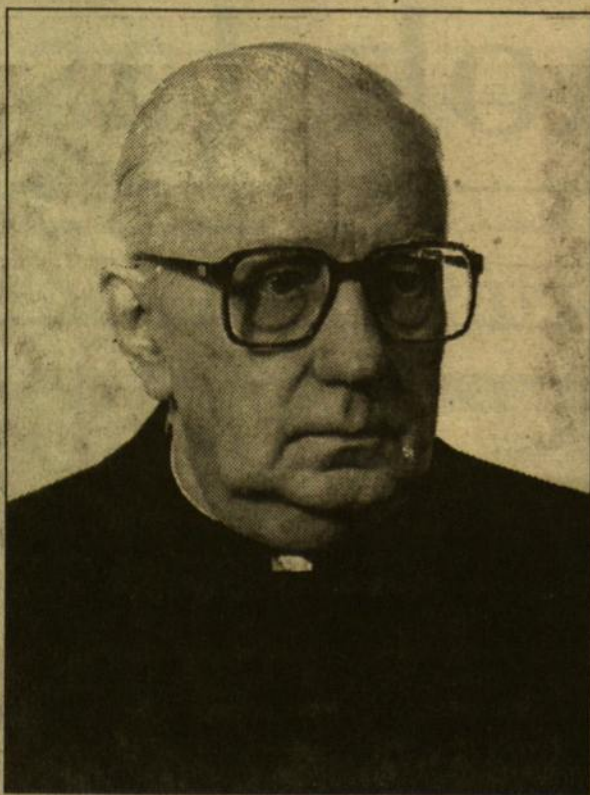
Knygų mugėje — Jonas Mekas (kairėje) kalbasi su LTV kultūrinės laidos vedėju M. Ivaškevičium. Visos nuotraukos iš knygų mugės — Algimanto Žižūno

Knygų mugėje susitiko vaikų literatūros kūrėjas M. Vainilaitis ir jo knygų iliustratorė dail. I. Žvilnienė.

Buvęs disidentas A. Terleckas (kairėje) įrašo savo autografa rašyt. J. Mikelinskiui.

Kun. Vytautas Bagdanavičius, MIC
1908.12.26–2001.02.27

Liekame Jo dvasios aukso dulkių nuberti

Žmogui mirus, paprastai sakoma: baigėsi gyvenimo drama. Mirus kun. Vytautui Bagdanavičiui, šitaip pasakyti neišėina – jo gyvenimas buvo lygus ir aiškus. Nebent šį gyvenimą galima būtų prilyginti filosofinei dramai, kur gyvenimas paprastai paslepia masę po, visus kasdienybės šifrus išlyginančia, išmintimi.

Vytautas Jonas Bagdanavičius gimė 1908 m. gruodžio 26 d. Šakių apskrityje, Slaviškuose. Kudirkos Naumiestyje baigęs vidurinę mokyklą, o 1926 m. ir mokytojų kursus, iki 1930 m. Triduboniuose, Vilkaviškio apskr., dirbo mokytoju. 1930 m. įstojo į Vilkaviškio kunigų seminariją ir, 1936 m. baigęs, buvo išvestintas į kunigus. Vikaravo Kalvarijoje, kur tuo metu klebonu dirbo prel. M. Krupavičius. Ten išbuvo vienerius metus, bet pažintis su M. Krupavičiumi nenutrūko iki pat prelo mirties. Toliau vikaraudamas Aleksote, V. Bagdanavičius tęsė studijas Kauno Vytauto Didžiojo universitete, teologijos filosofijos fakultete. Baigė 1939 m. licenciatų laipsniu. Po to – Veiveriai, kur buvo gimnazijos, vėliau gimnazijos kapelionas. Vokiečių okupacijos metais atkeltas į Kauną, kur buvo pranciškonų kapelionas, taip pat gilino studijas Teologijos filosofijos fakultete.

Vakarų tremtį V. Bagdanavičius pradėjo Muenchene. Prisidėjo prie Bavarijos ir Muencheno lietuvių organizavimo, kurį laiką buvo šių organizacijų pirmininkas. Įsijungė į Lietuvių Kunigų sąjungos steigimą, buvo jos sekretorius. 1945 m. suorganizavo ir iki 1949 m. redagavo Kunigų sąjungos žurnalą *Naujasis Gyvenimas* (išėjo 44 nr.).

Į JAV V. Bagdanavičius atvyko 1949 m. ir, eidamas savo dedės – motinos brolio vysk. P. Bučio – pėdomis, įstojo į Marijonų vienuoliją. 1950–1951 m. jis – *Laivo* redaktorius, 1951–1958 m. – *Draugo* dienraščio moderatorius. Nuo 1958 m. ketletą dešimtmečių – Lietuviškos knygos klubo (priskaičiuojama apie 160 knygų; pats suredagavo prel. M. Krupavičiaus prisiminimus, 1972 m.; parašė įvadą vysk. M. Reinio biografijai) vedėjas, Katalikų mokslo akademijos įsteigimoje atgaivintojas. Pasitraukęs iš laikraščio moderatoriaus posto, tris kadencijas buvo vienuolyno namo viršininku, vėliau – tarybos sekretoriumi.

„Išėjimą turėjo ir tebeturi žymių asmenų įvairiose meno bei mokslo srityse, kurie tam siausiose pavergtos Lietuvos dienose jai kaupė, jai skyrė savo šviesią kūrybą. Pamištam, kad ir mums, gyvenantiems svetimuose kraštuose, jie kurstė atkaklią lietuviškumo ugnelę. Galbūt pamištam todėl, kad tautos kultūros avilinė gausius inaušus sutelkę asmenys dažnai vaikšto tyliais žingsniais ir, kaip bitės, dėvi pilkais švarkeliais“ – 1998 m. gruodyje, kunigą Vytautą sveikindama 90-mėčio proga, *Drauge* rašė N. Jankutė. V. Bagdanavičius buvo plati ir gili asmenybė – filosofas, teologas, pamokslininkas, visuomenės veikėjas, etnografas, rašytojas, vertėjas, knygų leidėjas, dailininkas... Jo paties sudarytoje *Raštų bibliografijoje*, apimančioje 1945–1983 m., yra daugiau kaip 1,000 knygų, straipsnių, vertimų pavadinimų. Jo plunksnai priklauso teologinės filosofinės knygos *Tomo Akviničio dorovės filosofija*, *Tikėjimo, išminties ir taikos dvasia*, *Žmonijos likimas šv. Jono apreiškimo knygoje*; keturių dalių tautosakinė teologinė studija *Kultūrinės gelmės pasakose*, romanai *Laiškas Antijochijai*, *Vilniaus vyskupo užrašai*, drama *Dianiros švarkas*. 1938 m. studijuodamas prancūzų kalbą ir literatūrą Grenoblio universitete, susipažino ir pamėgo prancūzų katalikų rašytojus. Todėl daug vertė, ypač iš prancūzų kalbos (400 psl. P. Claudel misterija *Šilkinis batelis*, 1965; O. Milašiaus, A. Maurois kūrinius, 16 šimtmečio olandų misteriją *Nimegeeno Marytė*; kard. Newmann *Mano gyvenimo apologija*).

Apie 1955 m. *Draugo* dienraštis yra turėjęs savo radio laidą, kurioms kun. Vytautas yra parašęs 16 vienaveiksmių trumpų vaidinimų, vėliau rotoprintu išleistų ir pavadintų *Venecijos kvepalai*. Čikagos *Margučio* radio klausytojai prisimena sekmadienius kun. Vytauto Bagdanavičiaus skaitymus, jo paties vestas radijo religines valandėles. Jis reikšėsi kaip literatūros kritikas ir krikščioniškosios demokratijos rėmėjas...

Kunigas Vytautas Bagdanavičius, MIC, visų jį pažinusių atmintyje spinduliuoja

M. K. Čiurlionis ir fotografija

Vis dar nepažintas Čiurlionis: Čiurlionis ir fotografija Parodos katalogas. Sudarė Osvaldas Daugelis; Kaunas: Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus, 2000 (lietuvių ir anglų kalba).

Mikalojaus Konstantino Čiurlionio 125-osioms gimimo metinėms skirtos tarptautinės konferencijos „Tartum sielos mintys“ metu Nacionaliniame M. K. Čiurlionio dailės muziejuje Kaune 2000 m. rugsėjo 21–22 d. buvo surengta paroda „Vis dar nepažintas Čiurlionis“. Parodoje eksponuotos 1905 m. fotografijos darytos Kaukaze, Anapoje ir priskiriamos M. K. Čiurlioniui. Šia proga konferencijoje Osvaldas Daugelis perskaitė išsamų pranešimą „M. K. Čiurlionis ir fotografija“. Konferencijoje, kurioje teko skaityti pranešimą „M. K. Čiurlionio kūryba ir menų struktūriniai ryšiai“, visiems dalyviams buvo įteiktas parodos katalogas *Vis dar nepažintas Čiurlionis: Čiurlionis ir fotografija*. Šiame leidinyje Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus vadovas Osvaldas Daugelis aptaria fotografijos reikšmę menininko gyvenime ir kūryboje. Remdamasis paties M. K. Čiurlionio, Jadvygos Čiurlionytės, Stasio Čiurlionio, Pauliaus Galaunės, Vytauto Landsbergio, Susan Sontag, Juozo Tallat-Kelpšos rašytiniais liudijimais, šią svarbią palikimo dalį vertina kaip dar nesulaukusią pakankamo dėmesio ir specialių studijų. O Daugelis, gerai žinodamas M. K. Čiurlionio kūrybos tyrimo, išsaugojimo, skleidimo dabartinę situaciją, pabrėžia, kad dabar yra kaip tik pats laikas plačiau susidomėti ir pažinti menininko ryšius su fotografija.

Iš meno pažinimo minties čia jis iškelia reikšmingą faktorių – Baltijos ir Juodosios jūros peizažų atspindį M. K. Čiurlionio paveiksluose. Remiantis paroda ir katalogu, svarbus buvo M. K. Čiurlionio šeimos, fotografų Arūno Balėno ir Algio Juodžio, rėmėjų indėlis. Reiktų ypač vertinti tų žmonių pagalbą, be kurių sunku būtų ir parodą surengti, ir leidinį išleisti. Tačiau norėčiau priminti mūsų įžymaus menininko Jono Meko, daugelį

tarsi aukso grynuolis, ir visi, kokių nors būdu prisilietę prie Jo, jaučiasi Jo dvasios aukso dulkių nuberti.

Draugo redakcija

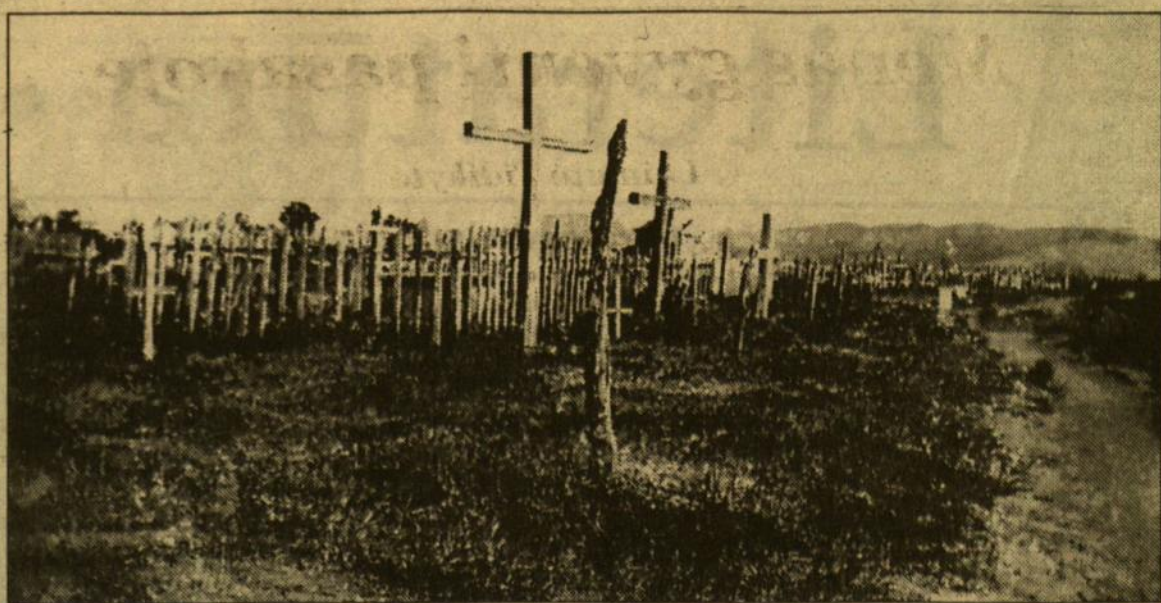

metų gyvenancio New Yorke ir atvykusio vasario mėn. į Lietuvos knygų parodą, gražia aukštaitiška tarpe su malonia įtaiga doze per Vilniaus radiją pasakytus žodžius. Jis mano, kad menininkas turi gyvenimui užsidirbti pats, tačiau archyvai, suprantama, ir muziejai, kaip meno saugotojai ir skleidėjai visuomenei, turi būti visiškai išlaikomi bei aprūpinami valstybės. Norisi tik pritarti pastarajai idėjai ir jos tvirtam įgyvendinimui. Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus dėka – greta dailės, muzikos, literatūros – mums atsiveria jau ketvirtasis menininko horizontas: ryšiai su fotografija.

Kalbant apie tyrimo perspektyvą, ketvirtasis horizontas atveria naujas galimybes giliau pažinti M. K. Čiurlionį, palengvina plačiau žvelgti į jo kūrybą tarpmeninės problematikos plėtimą. Fotografijos šiuo aspektu yra dešimteriojai reikšmingesnės kūrybos visumoje, negu būtų vertinamos atskirai nuo jos.

Tyrimų istorija rodo, kad naudotieji analizės metodai mums teikia informaciją apie kiekvienos meno šakos turinį. M. K. Čiurlionio kūryboje ir vis tik dar nepavyksta išaiškinti svarbių dalykų. Filosofai kalba apie bendriausias jo gyvenimo, kūrybos bei šiek tiek savybes, kurios būdingos ir kitiems menininkams, dailėtyrininkai puikiai atskleidžia dailės turinį, bet nedaug tepasako apie muziką, literatūrą bei poeziją, muzikologai, nors ir neatlikę lyginamųjų tyrimų, palyginti išsamiai aptaria tik muzikos savybes. Net rimčiausiame Prancūzijos valstybiniame dienraštyje *Le Monde* (2001.01.11) M. K. Čiurlionio dienų Paryžiuje užbaigęs koncerto Eliziejaus laukų teatre vertinime recenzentas Pierre Gervason tik paviršutiniškai pažymėjo kūrybos bruožus bei simfoninės poemos „Miške“ atlikimo įspūdžius, o apie literatūrinę kūrybą, ryšius su fotografija net neužsiminė.

Visa bėda, kad šių laikų mokslo šakos, menotyros šakos, pasiekusios įspūdingų gelmių, vieną nuo kitos nutolo, liko mažai suprantamos skirtingų atšakų specialistams. Ir net visiškai rimtas nusiteikimas padaryti kažką pažangaus pažinimo srityje ne visada pasiekia tikslą. Noriu pateikti keletą, galbūt iš pirmo žvilgsnio paviršutiniškų, pastebėjimų, tačiau nors trū-

Visos fotografijos iš katalogo *Vis dar nepažintas Čiurlionis: Čiurlionis ir fotografija*.

putėlį mums primenančių problemos sudėtingumą. Pavyzdžiui, gamtos mokslų dr. Teofilis Čiurlys tikino, kad visa jų grupė Lietuvos Mokslų akademijoje išklausė platų matematikos kursą, kurį dėstė akademikas, profesorius Vytautas Statulevičius. Pabaigoje mokslo, džiaugiantis šio darbo užmoju, rezultatų aptarime vienas klausytojų, išreikšdamas turbūt ne vieno savo draugo mintis, pasakė: likome maždaug tokie, kokie ir buvome – pradiniam lygmenyje.

Pritaikyti ką nors vienoje mokslo šakoje iš kitos potencialo yra sunkiausia. Prisiminkime Studento skirstinio, tos mažos formulės, kuri padarė didžiulę įtaką daugeliui tyrimų praeitame šimtetyje, istoriją. Dabar daugelio medikų, biologų ir kitų specialistų tyrimuose be jos neapsieinama. Iš savo patirties žinau, kad muzikologiniuose tyrimuose skaitmeninės išraiškos metodai prieinami ne taip jau sunkiai, tačiau tą išraišką pajungti tarnauti muzikologiniams tikslams yra sunkiausia. Savo laiku, formuodamas lietuvių melodikos lyginamajam tyrimui tikimybinio-statistinio modelio (skelbto *Drauge*, 2000.09.30) projektą, susidūriau su visiškai rimtais sunkumais. Nors konsultavausi su aukštos kvalifikacijos taikomosios matematikos žinovais, iš kurių daug sužinojau, tačiau buvau per silpnas juos suprasti, nors buvau išklausęs pradinį aukštosios matematikos, bent tris specialiosios statistikos kursus. Ir čia į pagalbą atėjo mano studijų universitete draugas fizikas ir matematikas Kostas Žukauskas, su kuriuo universiteto liaudies dainų bei šokių ansamblyje grojome lumzdelių ir birbyne. K. Žukauskas, būdamas Lietuvos mokslų akademijos Matematikos ir informatikos instituto patikimumo teorijos, vėliau vaizdų (t.y. formulų) analizės

skyriaus vadovas, tikrines instituto darbuotojų darbo rezultatus, padaręs gerokai per pusšimtį išradimų, nusileido iki mano studentiškių dienų mąstysenos ir lydėjo mano darbą iki monografijos *Lietuvių muzikos melodiška ir harmonija* išleidimo, ją oficialiai recenzavo.

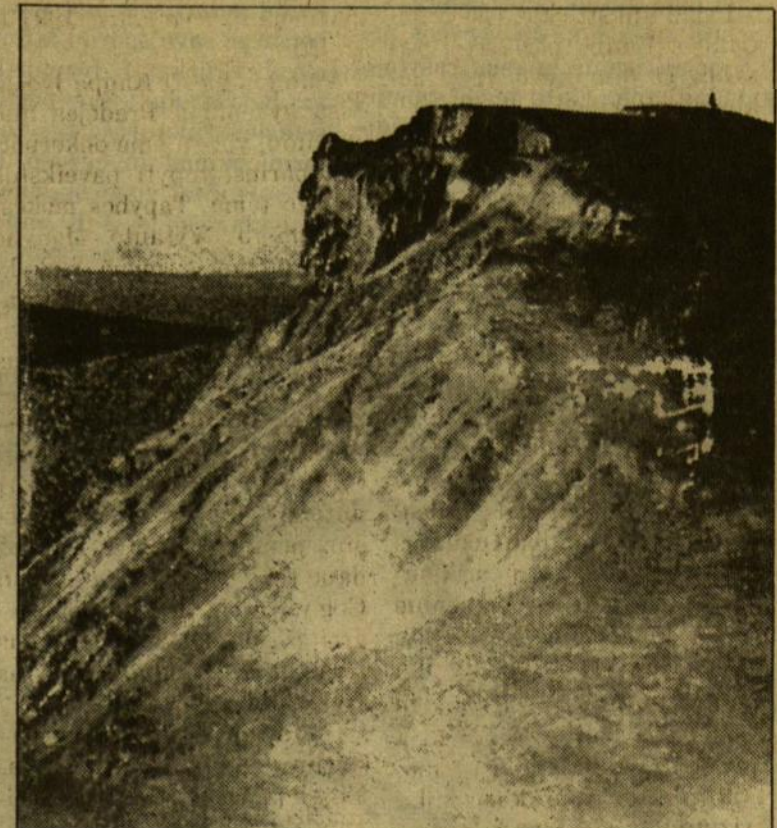
Mus supa didžiulė žinių, informacijos jūra ir pažinimo proceso progresas priklauso nuo to, kokių būdu, kurią informaciją atrenkame, ar sugebame ją panaudoti gilesniam reikšinių suvokimui, mūsų patirties praturtinimui, ar liekame tamie lygmenyje, kuriame ir buvome.

M. K. Čiurlionio kūrybą tyrė daug menotyrininkų, kiekvienas jų pateikė savo pastebėjimus, sampratą, išvadas. Visų jų tarpe iškyla Vytauto Landsbergio M. K. Čiurlionio gyvenimo ir kūrybos tyrimai, aprėpę dailę, muziką, literatūrą. Tarpmeninės problematikos atžvilgiu svarbiausias jo darbas, mano supratimu, yra muzikinės formos analogijos

atradimas M. K. Čiurlionio laisvų eilių poemoje „Sonata“. Visų šių darbų pagrindu atsiveria naujų klausimų lygmuo, kuris kaip tik ir pabrėžia ankstesnių tyrimų reikšmingumą ir patvirtina pažinimo erdvės neišsenkamumą, tyrimų perspektyvą.

Naują informaciją apie M. K. Čiurlionio kūryboje vykstančius procesus gali atskleisti tos mokslo sritys, kurios iškart aprėpia kelias meno šakas ir kurios yra universalesnės, negu muzikologija, dailėtyra, literatūros mokslas. Tai galėtų būti genetiniai, struktūriniai bei semiotiniai tyrimai. Lyginamieji – turbūt persipina su šiais tyrimais. Tuo būdu čia iškyla tarpmeninės, tarpdisciplininės mokslo atšakos, dar daugeliu atvejų esančios formavimosi, projekto stadijoje. Jų vieta – fundamentinių mokslų citadelėje-universitete. Taikomosios muzikos teorijos katedros bei institutai, analogiški dailės teorijos padaliniai kitose

Nukelta į 3 psl.

Menas gyventi pasakoje

Laimutė Tidikytė

Julius Kaupas.

Julius Kaupas pasauli išvydo 1920 metais. Pacioje metamorfoziškų orų sumaištyje — kovo šeštąją. Gal todėl jis visą gyvenimą nerimo, ieškojo savęs, veržėsi tobulybės link. Žvelgė į gyvenimą savitai ir linksmai, iš pirmo žvilgsnio atrodytų, lyg su vaikišku nerūpestingumu.

O ištis vaikiškas jis nebuvo. Išorinis lengvabūdiškumas suklaidindavo žmones, kurie artimai jo nepažino. Matyt, dėl to Kaupui lengvai buvo klijuojamos keistumo etiketės... Pasak rašytojo žmonos Dalios Galaunytės-Kaupienės-Augūnienės, jis buvo labai sudėtingas asmenybė (laiškas, rašytas 2000.12.06 autorei). Tai, kas atrodo pernelyg paprasta, iš tiesų dažnai sunkiai paaiškinama. Atrodyti ir būti — netapatu.

Labai anksti skleidėsi originalusis Kaupo pūžiuris į pasaulį. O tam buvo ypač dėkinga aplinka.

Emilija Gedgaudaitė ir Julius Kaupas, jauni, inteligentiški būsimojo rašytojo tėvai, 1919 metais iš Amerikos sugrįžo į Lietuvą. Apsistojo Kaune — laikinojoje Lietuvos sostinėje.

1920 metais tėvas buvo išrinktas į Steigiamąjį Seimą. Vėliau dirbo Ekonomikos komisijos sekretoriumi; ėjo Lietuvos banko Kauno skyriaus direktoriaus pareigas (1940 m.). Tad buvo labai užimtas žmogus, pasinėręs į nepriklausomos Lietuvos visuomeninę veiklą. Su vaikais — Juliumu, Birute (1922-1963?) ir Algiuku (g. 1926 m.) — mažai likdavo laiko pabendrauti. Daugiausia mažamečiai rūpindavosi motina Emilija. Jai kurį laiką prižiūrėti vaikus padėjo vyro sesuo Bronislova Kaupaitė-Sabonienė (Modesta Kaupaitė, magnetofoninis įrašas 2001.01.12 Vilniuje). Ji, mirus vyrui, taip pat iš Amerikos sugrįžo į Lietuvą.

Talentingojo prozininko brolis Algis Kaupas prisimena: „Tėvai mus per daug neprižiūrėjo ir nieko apie save nepasakojo. Tai taip mes ir užaugom kiekvienas savo pasauly. (...) Viena, kas mūsų šeimai buvo būdinga, turbūt yra tai, kad nei vienas iš mūsų nerodė daug emocijos, daug nekalbėjo ir darė tą, kas nėra visumoj priimtina. Užaugom labai savarankiškai“ (laiškas, rašytas 2000.04.10 autorei).

Apie rašytojo vaikystę žinoma labai mažai. Štai vieną nuotaikingą epizodą papasakojo Julius Kaupo pusėsėmė vienuolė Modesta Kaupaitė (magnetofoninis įrašas 2001.01.12 Vilniuje). Kartą į Pajaisio vienuolyną ją palydėjusi teta Emilija Kaupienė

su trimis vaikais. Julius tuomet buvo gal vienuolikos metų — jau sesutės ir broliuko vadas. Algis — tai dar pipiras. Motina užėjusi į vienuolyną, o mažuosius palikusi šventoriuje. Na, tai jie ir sumanė išdaigą: vairuotojui, banko mašina atvežusiam šeimai, „isakė“ išvažiuoti! Kai motina, išgąsdinta vienuolės Geraldos, išėjo paieškoti vaikų, šie ramiai sau vaikštinėjo. Paklausus apie automobilį, Julius atsakė: „Mes vairuotojui sakėm važiuot namo“. Tąkart Kaupienė su išdaigininku Juliumi ir jaunesniaisiais į Kauną teko grįžti autobusu...

Iš nenuoramos berniuko išaugo kūrybingas, sumanus, energija trykštantis Jėzuitų gimnazijos auklėtinis. Šioje gimnazijoje, vienoje prestižiausių prieškarinio nepriklausomoje Lietuvoje, Julius mokėsi nuo 1929 iki 1938 metų. Plunksnos mklumą išbandė, rašydamas į humoristinį laikraštėlį *Asilo ausys*. Jį kūrė kartu su klasės draugu Kęstutiu Čerkešiumi (K. Čerkešionas. „Dvidešimt penkeri metai be Juliaus Kaupo“, *Draugas*, 1989.03.18). Greičiausiai pirmas spausdintas Juliaus kūrinys, anot draugo Viktoro Gulmano, buvo gimnazistiskas vaizdelis apie klasės išvyką į Kuršių Neriją ir Klaipėdos kraštą, pavadintas „Į Klaipėdos kraštą“. Be to, Kaupas rašydavo kūrinius, panašius į komiksus su iliustracijomis (Viktoras Gulmanas. „Julius Kaupas, kokį ji pažinojau“, *Nemunas*, 1991/7, p. 19).

Polinkis piešti Kaupą lydėjo visą gyvenimą. Pradėjęs nuo piešinių, vėliau ėmė dekoruoti kambarius, tapyti paveikslus miesto tema. Tapybos mokėsi Kazimiero Vytauto Jonyno vadovaujamoje meno mokykloje, Freiburge (1947 m.). Pasak žymiausio išeivių dramaturgo Kosto Ostrausko, jis buvo „neblogas dailininkas — tiesa, mėgėjas, bet ne prastesnis už ne vieną profesionalą“ (laiškas, rašytas 2000.01.31 autorei). O per paskutiniuosius penkerius metus Kaupas daug tapė. „Nelyg Vincent van Gogh arba M. K. Čiurlionis — greitas progresas“ (Saulius Šimolūno laiškas, rašytas 2000.06.28 autorei).

Gimnazijoje Julius bendraklasius pranoko lakia fantazija. Ne tik piešė, kūrė, bet ir prasi-manydavo keistų „gimnazistų“ pokštų. Šioje klasėje besimokiusiems gimnazistams įsimintiniausia iki šių dienų išliko Draugija inteligentams moxleiviams (tokia rašyba dėl įmontrumo) remti, sutrumpintai DIMR. Ji buvo įsteigta Juliaus iniciatyva pagal analogišką nuo 1931 metų Kauno visuomenėje žinomą Draugiją užsienio lietuviams remti (DULR). Svarbiausia sąlyga tapti draugijos DIMR nariu — „turėti aštrią plunksną“ ir nesistengti varžyti „širdies damų“.

Jau gimnazijos suole Kaupas suprato, jog gyvenimo įdomumas priklauso nuo paties žmogaus pasirinkimo. Gimnazistas mokėjo gyventi nenuobodžiaudamas, prasimanydamas vis naujų nuotykių, kuriais užkrėsėdavo ir savo bičiulius: Dievainį Galaunę, Kęstutį Čerkešiumą, Viktorą Gulmaną, Leoną Narbutą ir Dalią Galaunytę. Ši, nuo gimnazijos laikų pažįstama mergina, su kuria Kaupas susi-

tuokė 1945 m. Vienoje, prisimena originalų vienu Naujųjų metų sutikimą. Julius sugalvojo juos sutikti neįprastai: užuot planuoto šventinio vakaro Išraiškos šokių mokykloje nusprendė vaikštinėti pastatų stogais (magnetofoninis įrašas 1998.06.14 Kaune).

Jau tuomet būsimasis rašytojas sugebėjo keisti pasaulį — žvelgti į jį sudomintu, skaidriu bei žaismingu žvilgsniu. Suvokė, jog kasdienybėje glodi stebuklai — tik reikia mokėti juos įžvelgti. Kaupas turėjo Dievo dovaną — talentą džiaugtis gyvenimo smulkmenomis, jas supoetinti ir paversti fantastinio pasaulio dailimi. Rašytojas ne tik svajojo apie kitokį gyvenimą, bet ir gyveno išsvajotame pasaulyje. Aišku, tokiam gyvenimo būdui įtakos turėjo romantinė kūryba, ypač vokiečių (Hoffmanno) pasakos.

Jis taip susižavėdavo vienu ar kitu autoriumi, jog kurį laiką „juo sirgdavo“ ir gyvendavo „tame pasaulyje“. O knygas krimsdavo vieną po kitos — anglų, prancūzų ir vokiečių kalbomis. Pasak labai artimo rašytojo bičiulio poeto Henriko Nagio, „kasmet jis įsimylėdavo kurį nors autorių, ir taip karštai (...). Taip jis pergyveno Servanteso, Unamuno, Prousto, Rilke ir Traklio, Alain Fournier, Sartre, Bernanos, (...) ir daugelio kitų periodus (...)“ („Keliolika sakinių apie Julijų Kaupą, šviesų brolių ieškotoją“, *Santara*, 1994 pavasaris, p. 48-51).

Nenuostabu, jog susižavėjimas Axelio Munthe kūriniu *Knyga apie San Mikelę* 1939 m. paskatino jaunuolį pasirinkti medicinos studijas Vytauto Didžiojo universitete. Julius jau perskaitė su didžiule aistra ir nusprendė būti panašiu gydytoju, kad galėtų padėti sergantiems ir vargstantiems žmonėms (Dalia Galaunytė-Kaupienė-Augūnienė, magnetofoninis įrašas 1998.06.14 Kaune).

Gebėjimas transformuoti aplinką bet kuriuo metu ir bet kokiomis, net ir labai nepalankiomis aplinkybėmis, įgimtas laisvės polėkis bei fantazijos lakumas nulėmė Kaupo meninio pasaulio originalumą ir pobūdį. Šio rašytojo gyvenimas ir kūryba — neatsiejami dalykai, vienas kitą sąlygojantys ir praplečiantys įprastą jų suvokimo ribas. Kaupas kūrė gyvenimą — linksma, nuotaikingą. Nagio liudijimu, kartą Julius „gulejo ligoninėje su baisiai uždelstu gerklės liaukos užkrėtimu ir būdavo rodomas studentams, kaip aki-vaizdas pavyzdys neatsakingo nerūpestingumo, ir dėl to nė kiek nepergyvendavo, bet gąsdindavo slauges, siaubingai pakeldamas, raudonu raišalu, savo temperatūros bei pulso kreives ant galulovėje kabanciu diagramų...“ („Keliolika puslapių iš nerašyto dienoraščio“, *Metmenys*, 1971/21, p. 44-56).

Iš pavojingos realios situacijos sugebėdavo išsisukti neįprastai, tarsi ji būtų visiškai paprasta. Sudėtingus dalykus, likimo siūstus išbandymus, priimdavo ramiai, situaciją įvertindamas skirtingai, negu aplinkiniai, kad netaptų beviltiška jos auka. „Vokiškas nacių raikštis ant Stalino nuotraukos irgi yra kitaip. Jis laikė tokią kombinaciją savo rašomo stalo, kad vokiečių Gestapo būtų sukonfuzintas (...)“ (brolio Algio

Kaupo laiškas, rašytas 2000.04.10 autorei).

Tačiau likimas ir susiklosčiusios aplinkybės privertė Kaupą, jau diplomuotą gydytoją, 1944 m. pasitraukti į Vakarų — iš pradžių į Austriją, Vokietiją, o vėliau į Ameriką. Pasitraukė, debiutavęs novelėmis, 1943-1944 m. paskelbtomis žurnale *Žiburėlis*. Viena novelė „Banknotas“ pelnė žurnalo *Savaitė* premiją (1943). Nors tikrovė buvo grėsminga ir žiauri: karas, nežinia dėl rytojaus, Kaupas emigraciją suvokė kaip nuotykių (žr. Šeši Juliaus Kaupo laišakai Alfonsui Nykai-Niliūnui).

Patekęs į permainingą gyvenimo sukūrį, jaunas prozininkas dvasiškai subręsta. Vienoje ir Rytprūsioje apsisprendžia „ir dūžtantiose formose“ gyventi visavertį gyvenimą. Gilinasi į Sreno Kierkegaardo filosofiją, psichologiją ir suvokia, kad ne pasiduoti likimui, ne dejuoti reikia, o gyvenimo išbandymus priimti su šypsena. Pasirenka gyvenimo motto: „Aš nenoriu supasuoti, bet noriu į visa žiūrėti blai-viai, juoktis — arba, dar geriau, — šypsotis ir neštis švarko atlape rausvą gelytę“ („Šeši Juliaus Kaupo laiškai“, *Metmenys*, 1971/21, p. 23-44).

Vienoje, dirbdamas greitosios pagalbos gydytoju, o vėliau Rytprūsioje — ligoninės gydytoju, Kaupas labai susidomi psichiatrija. Savo darbą traktuoją nerimtai, įvardindamas jį kaip „daktaravimą“. Jis gilinasi į pacientų ligų istorijas, ypač į savižudžių. Bando suvokti, kodėl ir kaip žmonės renkasi mirti.

Dar Kaune bestudijuojančiam jaunuoliui labiau rūpėjo psichiatrija, o ne bendroji medicina. Brolis Algis Kaupas prisimena „jo“ didelį pasitenkinimą, kaip jis užhipnotizuodavo gyvas peles. Peles duodavo parsinešti iš universiteto ir jų skrodimus daryti namie. Toks psichiatrinis įvykis jam turėjo turėti didesnį pasitenkinimą kaip paprasta medicina, kurioje daktarai tikiai išrenka tinkamus vaistus“ (laiškas, rašytas 2000.04.10 autorei). Julijui rūpėjo žmogaus dvasia, jos fenomenas ir pažinimo problema.

Nors 1946 metais Tuebinge-no universitete disertaciją apgynė iš farmakologijos, bet susidomėjimas psichiatrija neišbėdo. Amerikoje (emigravo 1950 m.) specializavosi šioje srityje.

Kaupo gyvenimo romantiškasis periodas Amerikoje pamazėle išblėso. Pasak D. Galaunytės-Kaupienės-Augūnienės, „(...) Amerikoj žmonės susidūrė su sunkia realybe, kuri žmones privertė bręsti labai greitai“ (laiškas, rašytas 2000.12.06 autorei). Teko daug dirbti, kad galėtų išlaikyti šeimą: sūnų Algį ir dukrą Jūrą. Kūrybai tekdavo tik laimingosios savaitgalio valandos. Dėl pakitusio gyvenimo tempo ir galybės neati-dėliotųjų darbų, Kaupas tik progėsmomis galėdavo rašyti straipsnius bei recenzijas į *Literatūros lankus* (1952-1959). Tačiau jų vertė tikrai dėl to nenukentėjo.

Talentingas prozininkas išbandė savo plunksnos aštrumą literatūrinėje kritikoje. Jis vienas pirmųjų moderniosios psichiatrijos naujoves pritaikė lietuvių literatūrinėje kritikoje. Tai iliustruoja straipsniai: „Meninės tikrovės ribos“ (*Literatūros lankai*, 1955), „Pasaka ir realybė“ (*Metmenys*, 1963), „Devyniabolės interpretacija“ (*Aidai*, 1956); recenzijos: „Ilgesio ir vaikystės

Vaikai visuomet gyvena pasakoje... Lietuvos Vaikų ir jaunimo centre Vasario 16-osios proga svečiai iš Čekijos, kartu su dviem šimtais Kauno ir Vilniaus vaikų parodė tarptautinį roko spektaklį „Vilties kelias“. G. Žilinsko (Elta) nuotrauka.

motyvai Nagio poezijoje“ (*Draugas*, 1953), „Kelionė į gyvenimą“ (*Literatūros lankai*, 1955).

Gyvendamas Amerikoje, be kritikos, Kaupas sukūrė novelių, kurios 1997 m. išleistuose jo *Raštuose* sudėtos į rinkinį ir pavadintos „Saulėgrąžos mėnulio šviesoj“. Jos žymiai realistiškesnės, labiau psichologiškesnės, lyginant su pasakų knyga, pasirodžiusia Vokietijoje.

Juk 1948 m. Povilo Abelkio lietuviškų knygų leidyklos išleista pasakų rinktinė *Daktaras Kripštukas pragare ir kitos ne mažiau įdomios istorijos, surašytos slaptoje Kauno miesto kronikose* yra neoromantinio pobūdžio, sklindinos šviesos, humoro ir švelnios ironijos. Iš šios rinktinės aišku, jog Kaupui, anot garsaus išeivių literatūrologo Rimvydo Šilbajorio, pasaka yra reikšmingiausia tikrovė. Juk būtent tuo metu, nepaisant sunkaus pokario, menininkas Kaupas gyveno „pasakoje“, t.y. susikurtame pasaulyje. Pasakose jis meistriškai įvaldė hofmaniškąjį meninį kūrybos būdą — nutrynė griežtą ribą tarp realybės ir fantazijos: slėpiningame Kaune paprasčiausiai gali užsukti pas kepeją Tešlėną ar lengvai patekti į pragarą.

Akivaizdu, kad telentingasis egzodo rašytojas Kaupas ne tik kūrė gyvenimą (poetino tikrovę, rašė pasakas, gyveno su šypsena), bet ir gyvenimas kūrė jį. Gaila, kad ankstyva mirtis pasiglemžė Kaupą taip anksti, Sulaukus vos 44-erių... Žmona mano, jog rašytojas mirė prieš didelį dvasinį lūžį (D. Galaunytė-Kaupienė-Augūnienė, magnetofoninis įrašas 1998.06.14 Kaune).

Kaupu giminė istoriniuose šaltiniuose minima nuo 1193 metų ir kildinama iš Livonijos didikų, kuris gyvenęs dabartinėje Latvijoje ir pasikrikštijęs Henriku (Vytautas Bagdanavičius. „Mother Maria Kaupas — A Look at her spiritual development, *Journeys*, Volume 6, No. 4, p. 12). Gimė garsino ne tik rašytojo tėvas, dėdė kunigas Antanas Kaupas ir teta Kazimiera Kaupaitė-Motina Marija, bet ir Julius Kaupas. Jis — lietuviškosios urbanistinės pasakos pradininkas. Vienas iš keliausių *Literatūros lankų* kritikų, estetiškesnės žodžio kūrybos sampratą papildęs ir pagrindęs savo, kaip psichiatro, žiniomis.

Nors daug liko neparašyta,

nenutapęta, nenuveikta, nesu-prasta, bet Kaupo kūryboje gyvas ilgesys — Pasakos, Harmonijos, Dievo. Artimieji, draugai ir pažįstami Julijų prisimena kaip kilnų, inteligentišką, humanišką ir tolerantišką asmenybę. Todėl nedvejodami taria: „Dėl Juliaus viską galiu!“

Straipsnio autorė yra Vytauto Didžiojo universiteto bei Lietuvos literatūros ir tautosakos instituto doktorantė.

V. DAUJOTYTĖS STUDIJOS SUTIKTUVĖS

Vilniaus paveikslų galerijoje vasario 13 d. vyko susitikimas su literatūros profesore Viktorija Daujotyte ir naujos studijos *Literatūros filosofija* sutiktuvės.

Šioje studijoje pirmą kartą Lietuvos humanistikoje bandoma susieti du, iki šiol atrodžiusius lyg atskirus, nesusiliečiančius dalykus — literatūrą ir filosofiją. Knygos sutiktuvėse kalbėjęs filosofas Arvydas Šliogeris išsireiškė, kad tai labai produktyvus bandymas, atitinkantis šiuolaikinę mokslo raidos tendenciją — tarpdalykinį mokslinį mastymą, kuris šiuo metu skverbiasi į visas mokslo šakas. Jo dėka literatūros fenomenai atsiveria naujais aspektais ir sužeri naujomis spalvomis. Ši knyga, kaip vadovėlis, padės studentams humanitarams susipažinti su įvairiomis klasiškinės ir dabartinės filosofijos idėjomis bei jų autoriais, leis plačiau ir giliau pažvelgti į literatūros reiškinius.

Studijos autorės V. Daujotytės teigimu, literatūros filosofija nėra pradedama — ji prasidėjusi kartu su literatūra; idėmiau įsiziūrint į lietuvių estetinę mintį, nesunku pastebėti ir filosofinio pozūrio į literatūrą pėdsakus. (Elta)

APDOVANOTAS KRAŠTOTYRININKAS

Lietuvos valstybės atkūrimo dienos (Vasario 16-osios) išvakarėse Lietuvos valstybiniam muziejui Vilniuje žymiam kraštotyrininkui Antanui Stravinskui suteikta 2000 metų Valstybinė Jono Basanavičiaus premija.

Valstybinė Jono Basanavičiaus premija įsteigta 1992 m. Kasmet ji skiriama už reikšmingiausius paskutiniųjų penkerių metų Lietuvoje ir užsienyje gyvenančių lietuvių darbus, susijusius su etninės

kultūros plėtojimu, puoselėjimu ir tyrinėjimu. Laureatai skelbiami J. Basanavičiaus gimimo dieną — lapkričio 23, o premija įteikiama Vasario 16-osios išvakarėse.

Kraštotyrininkas A. Stravinskas visą gyvenimą gilinosi į tautos dvasinės ir materialinės kultūros tyrinėjimą. Iš pradžių dirbęs Kauno M. K. Čiurlionio dailės muziejuje, mokslinius igūdžius įgijo, vadovaudamas Vilniaus un-to kraštotyros moksliniam būreliui. Vienas reikšmingiausių A. Stravinsko veiklos „krasnių“ susijęs su Lietuvos kraštotyros draugija. 1961-1973 m., A. Stravinskui vadovaujant draugijai, buvo pratęstos geriausios prieškarinio Lietuvos kraštotyros draugijos tradicijos, suformuotos šios visuomeninės veiklos kryptys, judėjimas įgijo visuotinį pobūdį. Draugijos padaliniai įsikūrė beveik visoje Lietuvoje, steigėsi visuomeniniai muziejai, į kraštotyros veiklą buvo įtrauktos bibliotekos, išsiplėtė kraštotyros veikla mokyklose. A. Stravinsko vadovavimo Kraštotyros draugijai laikotarpiu pradėtos organizuoti kompleksinės ekspedicijos, kuriose surinkta medžiaga gulė į vietines monografijas. Pats A. Stravinskas sudarė monografijas *Erzvilkas, Raudondvaris* ir kt.

A. Stravinskas vienintelis nuosekliai tyrinėja ir kaupia unikalią medžiagą apie kalvystės raidą Lietuvoje. Jis parengė spaudai Česlovo Konti-mo knygą *Lietuvos geležiniai kryžiai*, yra vienas iš Lietuvos liaudies meno mažosios architektūros tomo sudarytojų, veikalo *Kryždirbystė Lietuvoje* vienas sudarytojų bei autorių, yra paskelbęs per 200 straipsnių apie knygnešius, vargonininkus, muzikantus, gimtojo Erzvilko aplinkinių žmones

(Elta)

M.K. ČIURLIONIS IR FOTOGRAFIJA

Atkelta iš 2 psl

aukštosiose mokyklose yra meno pedagogikos institucijų vaidmenyje. Muzikologų, dailėtyrininkų sambūriai kūrybinėse sąjungose atlieka meno skleidėjų vaidmenį. Jie visi yra nepakeičiami, tačiau jie nepajėgūs fundamentiniams tyrimams dėl savo darbo specifikos, dėl savo pareigų sąžiningo atlikimo.

Prof. dr. Karolis Rimtautas Kašponis

Leidiniai

Mažosios Lietuvos jamžinimas

Mažosioje Lietuvoje (Klaipėdos ir Karaliaučiaus kraštas, Galdapės apylinkės), valdant pirmajam Prūsijos kunigaikščiui Albrechtui, pirmiau negu Didžiojoje — 16 a. viduryje — atsirado prūsų ir lietuvių raštija. Vėliau suklestėjo lietuvių (savivardis lietuvininkai, mažlietuviniai) raštija. Karaliaučiaus krašte dabartinės lietuvių kultūros, bendrinės literatūrinės kalbos ištakos, tad jo kultūrinis paveldas reikšmingas visai lietuvių tautai. Prūsai, po to vakariniai lietuviniai, sudarė Mažosios Lietuvos pagrindą, užkariautojų kryžiuočių buvo nustumti į žemiausius visuomenės socialinius sluoksnius, autochtonai aičiai-baltai naikinami. Vėliau germanizuojamieji lietuvininkų žemės Prūsijos karalystėje po 1709-1711 m. didžiojo maro bei bado kolonizuotos vokiečiais valstiečiais. O iki didžiosios vokieškosios kolonizacijos (XVIII a. I pusėje) jos branduolyje lietuvininkai sudarė apie 95-100 proc. gyventojų. Vis dėlto po baudžiaivos panaikinimo 1807 m. Mažosioje Lietuvoje ilgai buvo sukurta provakarietiško tipo protestantiška visuomenė. Greta germanizacijos (nuo 1871 m., susikūrus Vokietijos imperijai, — prievartinės) vyko ir akulturacijos (kultūrų perėmimo, supanašėjimo) procesas, t.y. savaiminė asimiliacija. Evangeliškoji Mažoji Lietuva lenkė valstybinės sienos perskirtą savo sesę katalikiškąją Didžiąją Lietuvą, kencianciją nuo Rusijos tautinės priespaudos genocido, ne tik kultūra, bet ir ūkiu. Tačiau lietuvininkų, arba mažlietuvių, dauguma sovokietėjo, o didieji lietuviai nerusėjo, — atvirkščiai, jie pakilo į tautinio išsivadavimo kovą. Dėl bolševikinio genocido, genocido, etninio valymo Mažąją Lietuvą su visa Rytų Prūsija XX a. viduryje ištiko katastrofa — buvo sunaikintas ne tik europinės reikšmės kultūros paveldas, bet ir pati civilizacija, — neliko ne tik vokiečių, bet ir krašto šeiminių lietuvininkų. Karaliaučiaus kraštas kolonizuotas rusais bei rusakalbiais. Ant aičių-baltų (prūsų, lietuvininkų, kuršių) ir vokiečių kultūrinių klodų griuvėsių gulasi rusiškasis. Leidinyje aprašoma ne tik baltų, prūsų, lietuvininkų palikimas, bet ir vokiečiai, nusipelnę lietuvių raštijai, kultūrai, mokslui, visuomenės pažangai, lietuvininkų tautiniam sąjūdžiui. Taip pat žinomiausi Kryžiuočių ordino, Prūsijos valstybės veikėjai,

kai kurie nacistinio ir bolševikinio genocido vykdytojai. Yra straipsnių apie Prūsos kraštą, prūsų gyvenimą ir kovas už laisvę, kitus prūsistikos dalykus. Daug dėmesio skiriama lietuvininkams išeiviams, aprašomos ištisos giminės (pvz., Anysai, Brakai, Buntinai, Dumpiai, Jankai). Žinoma, taip pat ir apie Kaliningrado srities lietuvių, jų religinę, visuomeninę, kultūrinę veiklą.

Aisčių-baltų, vėliau ir germanų civilizacijų pasiekimai bei netektys ir atsispindės rengiamoje *Mažosios Lietuvos enciklopedijoje*. Jos I tomas išėjo baigiantis II tūkstantmečiui, per šv. Kalėdas. Iniciatoriai — po II pasaulinio karo Kanadoje ir JAV atsiderę lietuvininkai, konkrečiai Mažosios Lietuvos fondo valdyba, pirmiausia jos pirmininkas dr. Vilius Pėteraitis, tapęs enciklopedijos vyriausiuoju organizatoriumi ir tvarkytoju. Jo pastangomis fondas Mažosios Lietuvos tematika išleido 19 įvairių autorių knygų. Planuojama tritome (su ketvirtuoju — papildymu tomu) enciklopedija — tarytum Mažosios Lietuvos karūna, yra 20-asis minėto fondo leidinys. Enciklopedija — milžiniškas, itin sunkus, kruopštus lietuvių mokslininkų bei kitų Mažosios (Prūsų) Lietuvos mylėtojų darbas, daugiausia už aciu. Iš pradžių finansavo tik minėtas fondas, vėliau ir Lietuvos Respublikos Kultūros ministerija, Mokslo ir studijų departamentas prie Švietimo ir mokslo ministerijos. Bet pinigų tokiai sudėtingai programai nuolat trūksta. Tikimės svaresnės Lietuvos vyriausybės paramos.

Enciklopedija pradėta rengti 1996 m. pabaigoje Mokslo ir enciklopedijų leidykloje (direktoriaujant žinomam enciklopedistui Zigmantui Pociui), 1997 m. tapusia leidybos institutu (dab. direktorius Rimantas Kareckas). Sudaryta įvairių mokslo šakų specialistų redakcinė kolegija, pačiame institute — enciklopedijos rengimo grupė. Jai vadovauti buvo paskirtas ilgametis (nuo 1972 m.) Enciklopedijų redakcijos vyresnysis mokslinis redaktorius, Mažąją Lietuvą daugiau kaip 30 m. tiriantis, istorikas dr. Algirdas Matulevičius. Daugiausia jis parengė MLE koncepciją, redagavimo metodiką, sudarė darbinį MLE I tomo vardyną — visa tai įgalino pradėti rengti leidinį. Be to, A. Matulevičius iš pradžių redagavo ne tik istorijos, bet ir kitų mokslo šakų enciklopedijos straipsnius (pažymėtina, kad jis apskritai daug rašo istorijos tematika tiek mokslo leidiniuose, tiek periodikoje). Ilgainiui trijų darbuotojų grupė išaugo, atsirado daugiau redaktorių, pagalbininkų bei rašančiųjų straipsnius, padaugėjo ir vadovų.

Enciklopedijos vyriausiasis redaktorius — autoritetingas mokslininkas, gabus organizatorius, politikos ir kultūros veikėjas, akademikas Zigmantas Zinkevičius, pavaduotojas — iš lietuvių žymiausias Mažosios Lietuvos architektūros tyrėjas lietuvininkas dr. Martynas Purvinas, pasirodęs kaip geras organizatorius, vy-

riausiojo redaktoriaus pavaduotojas leidybai — žurnalistas Vytautas Kaltenis, įvairiais būdais surinkęs vertingų iliustracijų, atsakingasis sekretorius — lietuvininkas Vytautas Gocentas, kalbos tvarkytojas — Vaclovas Mikailionis, darbų koordinatorė-redaktorė — Nijolė Dzindziliauskienė. Didelį darbą atlieka įvairių mokslo šakų — archeologijos (vedėjas dr. Valdemaras Šimėnas), architektūros (Marija Purvinienė), etnologijos (prof. Vacys Milius), filologijos (prof. Zigmantas Zinkevičius), gamtotyros (prof. Algirdas Gaigalas), istorijos (dr. Algirdas Matulevičius), muzikos (doc. Danutė Petrauskaitė), religijos (doc. Albertas Juška), teisės (Vytautas Raudeliūnas) ir kitų skyrių vedėjai, konsultantai, talkininkai. I tome (pradinis tiražas 4,000 egz.) yra apie 3,000 straipsnių: apie 880 skirti lietuvininkų veikėjams, Mažosios Lietuvos tyrėjams bei bičiuliams, istorinėms asmenybėms, 490 — gyvenvietėms, 170 — piliakalniams ir kapinynams, 280 — upėms, kitoms gamtos realijoms, 160 — draugijoms, tikėjimams bei evangelikų parapijoms, 140 — spaudai, 130 — istorijos įvykiams bei reiškiniams, 100 — lietuvininkų etnografiniams turtams, 90 — verslams ir ūkiui, 80 — architektūrai, 45 — kalbai ir t.t. Rašė apie 200 autorių, iš jų apie 65 parašė po 5 ir daugiau straipsnių. Daugiausia parašė dr. Vilius Pėteraitis, dr. Martynas Purvinas, dr. Algirdas Matulevičius, dr. Valdemaras Šimėnas, doc. Albertas Juška. I I tomo įdėta per 2,000 iliustracijų, kai kurios itin retos, vertingos, surinktos ne vien iš vokiškų knygų ar albumų, bet ir iš senolių kolekcijų, bibliofilų archyvų. Knygos pabai-

Šiemetinėje knygų mugėje Vilniuje susitiko daugelio lietuvininkų veikalių autorių akademikas Zigmantas Zinkevičius (kairėje) su Mokslo ir enciklopedijų leidybos instituto, *Mažosios Lietuvos enciklopedijos* vyr. redaktorium dr. Algirdu Matulevičium.

Algimanto Žižiūno nuotrauka.

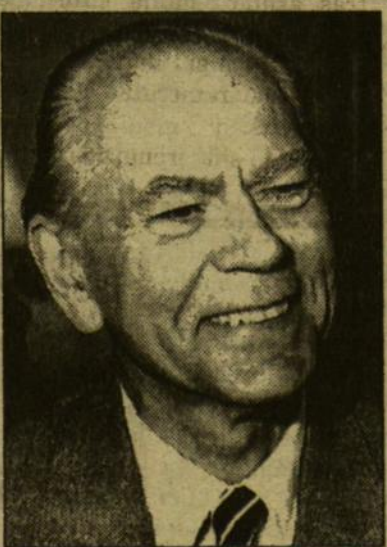
goje yra Mažosios Lietuvos ir dalies Prūsos vietovardžių vokiškas, lenkiškas ir rusiškas abėcėliniai sąrašai.

Mažosios Lietuvos enciklopedija — lietuvių civilizacijos lygmens rodiklis. Netgi turtinigi ir daug įvairių enciklopedijų išleide, vokiečiai iki šiol neparengė enciklopedijos apie jų šimtmečius valdytą ir gyventą Senąją Prūsiją bei Rytų Prūsiją (Ostpreussen), nors veikalų apie ją prirašė tūkstančius. Mažosios Lietuvos enciklopedija, be abejo, turi ir praktinę reikšmę. Enciklopedijoje atskleidžiama visų lietuvių, tiek mažlietuvių, tiek didlietuvių, siekis gyventi nepriklausomoje Lietuvoje valstybėje. Enciklopedija — paminklas vakarų baltams, vienai svarbių senosios Europos civilizacijų.

Vytautas Spečiūnas
Mokslo ir enciklopedijų leidybos instituto Istorijos redakcijos vedėjas.

Dr. Algirdas Matulevičius
Instituto vyresnysis mokslinis redaktorius

Tėviškės namų prisiminimo poezija

Poetas Balys Auginas.

Balio Augino Namų pašvaistė — tai šeštasis Clevelande gyvenančio poeto eilių rinkinys, kurį išleido „Varpo“ leidykla Kaune 2000 m. 500 egz. tiražu.

Knygos apibūdinime rašoma, kad į ją sudėta poezija „alsuoja švelniu lyrizmu, tyrumu, gilia metafora“. Tai formalinės knygos dalies apibūdinimas. Turinio atžvilgiu joje randami beveik tie patys motyvai, kaip ir ankstesniuose rinkiniuose, tad tėviškės meilė ir ilgesys poeto širdyje niekad neužgeso.

Į knygą sudėtas 151 eilėraštis. Jie paskirstyti į 11 skyrių, iš kurių būdingesni: „Neužmirštuolių miške“, „Žarijų lieptas“, „Protėvių verdėnė“, „Smėlio akimirkos“, „Žalioji Ofelija“, „Užmigę žodžiai“, „Žvaigždė juodam vėlyje“. Kaip šių skyrių pavadinimai rodo, poetui daugiausia rūpi paliktoji tėvynė ir tė-

viškė, tėvynės praeitis su protėvių prisiminimais, gyvosios gamtos vaizdais, religiniai išgyvenimai, mirusiųjų pagerbimas.

Tėvynės prisiminimas siejamas daugiausia su praeities bei protėvių prisiminimu, su nualintos tėvynės ilgesiu, su priminiu jaunajai kartai tos tėvynės neužmiršti, ją gyvai išlaikyti savo širdyje, kai tenka gyventi svetur. Svarbu namų ugnį išnešti, jos nepraradus, netapus „svetimo židinio pliauskų kruva“. Tėvynės ilgesys turi likti jokių aplinkybių nenugalimas.

Aš lemties kapijamas medis,
Mano šaknis dirvoj svetimoj —
Nuo audrų čia užuovėją

radęs,
Tik sapnuos vis grįžtu aš
namo — — —
„Svetur“

Neužtenka pačiam išlikti ištikimu paliktai tėvynei, reikia, kad ir jaunoji karta ne liktų prarasta. Tam skirtas itin geras pluoštas rinkinio eilių. „Poringej anūkams“ primenami „penkių dekadų metrašiai“, kurie įpareigoja jaunąją kartą neužmiršti, kas yra laisvė, jos troškimas, atgavimas, gyvenimas laisvėje ar be jos.

Nemaža vietos rinkinyje skirta gamtos vaizdams ir prisiminimams. Ne kartą apie tai rašoma gan dinamiškai ir entuziastingai, šmaikščiais prisiminimais atkuriamas tėviškės rytas:

Pašiliai ir laukais —
Lyg ankstyva melžėja —

užmiegotom raudonom akim
Škuba aušra
Su rasos kibirais —
Mėnesienos palietą pieną
Ji supila į Rekyvos pelkių
Pilkus puodukus — — —

„Vasaros naktis
Ramunėliškiuos“

Rinkinys netrūksta ir religinio pobūdžio eilių, bet jos dedamos ne į kurį vieną skyrių, o randama jų ir kitose vietose. Ir religinis jausmas ne kartą perpintas gamtos vaizdais.

Žaliušvarku
apsirengę Velykų krūmas,
O tu puošies
Prisikėlimo lelijai! — — —
„Prisikėlimo lelija“

Formos atžvilgiu, kaip ir ankstesniuose rinkiniuose, čia vyrauja daugiausia laisvų rimų posmai, vietom kiek praeiti lyriškumo sąskaiton, vietom besibaigia prozai artimesnė išraiška. Tas eilių išstūmimas ir požiūskumo įsiterpimas būdingas ne vienam eilėraščiui. Bet rinkinyje gana gausu originalių įvaizdžių. Rimuotų eilių nedaug, gal mažiau negu ketvirtis. Ir į tradicinį keturių eilių galimą įdėti nemažai vaizdingumo ir poetiškumo:

Su debesų baltais pūkais
Išdykęs vėjas žaidė —
Nešiojo debesį laukais,
Lyg knygos lapą sklaidė.
„Pūkų pilis“

Gal pati būdingiausia šio rinkinio žymė — eilių šmaikštumas, lengvas humoras, vietom polinkis į siurrealizmą. Tai kaip tik nugali kai kur pasireiškiančią pesimistinę nuotaiką. Šalia dominuojančio verlibro čia yra ir kondensuotesnių formų — tradicinio ketureilio, soneto, netgi japoniškų haikų.

Knyga išleista gan dailiai kietais viršelais, su dail. Gedimino Pempės meniniu apipavidalinimu, su autoriaus portretu ir autografu.

Alfonsas Tyruolis

ROMANSŲ PLOKŠTELĖ

Šv. Valentino dienos proga „Sutaro“ kapelija pristatė naują kompaktinę plokštelę „Mylėsiu Tave per amžius“. Joje įrašyta 16 muzikinių kūrinių — populiarių romansų ir pokario meilės dainų. Įrašant plokštelę, dalyvavo daug žinomų Lietuvos muzikantų, džiazo atlikėjų, stygininkų, pūtikų, gitaristų ir kt. „Sutaro“ plokštelė vainikuoja pastebimą romansų atgimimą.

(Elta)

PRIE KNYGŲ...

Atkelta iš 1 psl.

Lietuvių literatūros iš tautosakos instituto stende puikavosi dar, rodos, šiltas, vos išspausdintas Igno Šeiniaus *Raštų I tomas*, kuriame sudėti keturi *Kupriuko* variantai. Greta gulėjo taip pat šviežiai išleistas Jono Balio *Raštų II tomas* su religijotyrininko G. Beresnevičiaus įvadiniais straipsniais „Jonas Balys — lietuvių mitologijos tyrinėtojas! Be kitų straipsnių šiame tome idėtas J. Balio veikalas „Lietuvių liaudies pasaulėjauta tikėjimų ir papročių šviesioje“.

Mugės svečius, kitus lankytojus, žurnalistus maloniai nustebino vienos iš mūsų organizavusios įstaigos „Lietuviškos knygos“ specialiai mugei išleistas leidinys — daugiakalbis šių metų kalendorius. Jame — prie visų dvylikos mėnesių lentelių — vienas ir tas pats Henriko Radausko eilėraštis „Gėlė ir vėjas“, išverstas į vis kitas kalbas. Sausio mėnesio lapelis, žinoma, prasideda originalu — lietuvišku tekstu. Prie kitų mėnesių lapelių to paties eilėraščio vertimai į latvių, italų, švedų, anglų, graikų, rusų, prancūzų, vokiečių, lenkų, suomių, ir gruzinų kalbas. 12 mėnesių — dvylika kalbų su skambo šis H. Radausko eilėraštis. Tik kažin kaip tuos vertimus įvertintų A. Nyka-Niliūnas?

Knygų mugėje vykusiuose seminaruose, konferencijose pradžiuojino žinios, kad jau ne vienos Lietuvos leidyklos knygų kitų šalių skaitytojai, tarp jų užsienio lietuviai, jų organizacijos ir įstaigos gali užsisakyti pasauliniame kompiuterių tinkle „Baltų lankų“ leidyklos direktorius S. Žukas sakė, kad knygų užsakymų internetu ir siuntimo į užsienį apimtys pastaraisiais metais nuolat didėja, nors Lietuvoje paštu siųsti knygas keblu dėl didelių Lietuvos pašto persiuntimo kainų. Vis dėlto ši leidykla, pasak vadybininkės Daivos Cibutavienės, padedant JAV lietuviams, elektroninio pašto, interneto tink-

lų pagalba kone kasdien gausna užsakymų, ypač žodynams, albumams, humanitarinei literatūrai. Mat ši leidykla turi internetinį tinklalapį (jo adresas: <http://www.baltoslankos.lt>), o pernai „Baltos lankos“ pateko į vadinamą „amazon.com“ elektroninę parduotuvę. Per Lemontę gyvenančios Dailios Lukienės globojamą Baltic Bookshelf tinklalapį (adresas: <http://www.geocities.com/balticbook>) galima sužinoti šios leidyklos išleidžiamas knygas, o taip pat tolesnį kelią, kuriuo čekiais ar per valiutinę sąskaitą galima nusipirkti ir parsisiųsdinti pageidaujamą „Baltų lankų“ leidyklos knygą. Šiai leidyklai platinti knygas padeda ir tame pat Lemontė daromo žurnalo *Lithuanian Heritage Magazine* redaktorius — leidėjas Valentinas Ramonis. Leidykla dėkinga jiems.

Mugėje netrūko apdovanojimų, prizų. Knygų meno konkurse pirmąsias tris premijas laimėjo dailininkai E. Karpavičius (už Lietuvos valstybinio muziejaus išleistą knygą *Dagėtiniai, ambrotipai, terotipai Lietuvos muziejuose*, V. Kuraite (už „Šviesos“ leidyklos *Lietuviškus elementorius*) ir B. Leonavičius (už V. Liutkaus sudarytą ir Vilniaus Dailės akademijos išleistą knygą *V. Vizgirda*).

Beje, mugėje galėjai matyti ir kitų įdomių dailės darbų, tarp jų — Nobelio premijos laureato G. Grass įdomius piešinius, net ir garsųjį skardinį būgnelį su būgnininku. Šio talentingo vokiečių rašytojo kūrinių vertėjas T. Čet-rauskas paaiškino, kad tas piešinys — tai paties G. Grass padarytas jo garsioms knygos *Shardinis būgnelis* viršelis.

Keturias dienas veikusi Vilniaus knygų mugė galėjo patenkinti įvairių visuomenės sluoksnių (daug žmonių atvyko iš kitų miestų ir iš provincijos, taip pat iš užsienio šalių) poreikius. Kiekviena diena buvo skirta vis kitoms gyventojų grupėms — leidėjų, knygų prekybininkų, bibliotekininkų diena; Europos kalbų diena — plačiai visuomenei, mokantiems ir besimokantiems užsienio kalbų; pagaliau, mokytojų bei moksleivių, bei šeimoms diena.

Greta knygų mugės atskirai veikė reklamos ir spausdinimo (poligrafijos) specializuota paroda „Reklama ir poligrafija“. Be kita ko, čia, G. Soroso fondui padedant, buvo sumontuota unikali mašina, kuri čia pat, parodoje, per keliolika minučių iš kompaktinių plokštelių mazu tiražu galėjo išspausdinti bet kurią lankytojų pageidaujamą knygą.

Gėlė ir vėjas

Gėlė pasakė vėjui, kad ji pražys rytoj.
O vėjui pasigirdo, kad ji pasakė „tuoj“ —
Tas pakūždėjo broliui, o brolis dar kitam,
Jauniausiam ir linksniausiam, kvajam ir neįmnam.

Ir tas atvarė debesį ir ėmė pilti lietų
Ir saulės krosnį išpūtė, kad ji karščiau spindėtų.
Ir visą kaimą sujaukė ir dūko be galvos
Ir trankės klapinsėdamas, kurios ji bus spalvos.

Ir nutarė nelaukusi pražyst gėlė gera,
Ir plyšo drėgną pumpuro žalia skara —
Gėlė baltai pražydo, ir baltą gėlę tą
Lingavo vėjas šaukdamas: „Balta, balta, balta!“

„Lietuviškos knygos“ leidyklos specialiai knygų mugei buvo išleistas šių metų kalendorius, kuriame prie visų dvylikos mėnesių lentelių išspausdintas šis Henriko Radausko eilėraštis, išverstas į vis kitas kalbas, žinoma, pradedant su lietuvišku...

JANUARY						
Su	7	14	21	28		
Mo	1	8	15	22	29	
Tu	2	9	16	23	30	
Wo	3	10	17	24	31	
Th	4	11	18	25		
Fr	5	12	19	26		
Sa	6	13	20	27		